

בית הדין הארצי לעבודה

השופטת ורדה וירט-ליבנה

נשיאת בית הדין הארצי לעבודה

הנחיות בדבר מינוי מומחים יועצים רפואיים

1. במסגרת הליכים המתנהלים בבתי הדין לעבודה בתביעות מבוטחים נגד המוסד לביטוח לאומי, נדרשים בתי הדין באופן תדיר למומחים כיועצים רפואיים על מנת שיחוו דעתם בשאלות רפואיות הנוגעות לתביעת המבוטחים. במסגרת הנחיות אלה מותווים כללים להנחיית בתי הדין והצדדים בהליכים שבהם מתמנים מומחים יועצים רפואיים. ההנחיות מתבססות על הניסיון שהצטבר במהלך השנים שבהן פועל הליך מינוי המומחים בבתי הדין, ומטרתן להביא להסדרה, האחדה וייעול של ההליכים, קיצור זמן בירורם, וחיסכון בזמן שיפוטי.
2. לעניין הנחיות אלה -
"בן משפחה" - בן זוג, ילד, הורה, אח, סב, הורה של בן-הזוג או מי שסמוך על שולחנו של השופט, וכן, בהתאם לעניין, בן זוג או ילד של כל אחד מאלה.
"הנשיאה" - נשיאה של בית הדין הארצי לעבודה;
"הרשימה" - רשימת המומחים הרפואיים של בתי הדין לעבודה.
"הרשם" - רשם/ת של בית הדין הארצי לעבודה;
"ועדת המשנה" - ועדה בהשתתפות השופט הממונה, הרשם, מנהל התחום ועוזר משפטי שמונה על ידי הנשיאה לרכז את עבודת ועדת המשנה.
"מומחה" או "מומחה רפואי" - יועץ/ת רפואי/ת לבית הדין הכלול ברשימה;
"מנהל תחום" - מנהל/ת תחום מומחים רפואיים בבית הדין הארצי לעבודה;
"שופט ממונה" - שופט בית הדין הארצי, שהנשיאה מינתה לראשות ועדת המשנה.

רשימת המומחים הרפואיים

3. הרשימה כוללת פרטים של מומחים רפואיים מתחומי מומחיות שונים, שהביעו רצון לשמש יועצים רפואיים של בתי הדין לעבודה, ונמצאו מתאימים לכך על ידי ועדת המשנה. הרשימה מתעדכנת מעת לעת בידי מנהל התחום. ועדת המשנה, תקבע את סדרי עבודתה וכן את תנאי הקבלה של מומחים לרשימה, סוגי המומחיות הנדרשים, וכיוצא בזה פרטים. במידת הצורך, וככל שתינתנה הנחיות על ידי הנשיאה, תיעזר ועדת המשנה בעבודתה בגורמים נוספים לרבות רופאים, ההסתדרות הרפואית בישראל ומשרד הבריאות. הרשימה היא פומבית, ותהא פתוחה לעיון הציבור דרך קבע באמצעות אתר האינטרנט של בית הדין.

4. מומחים רפואיים שברשימה יקבלו על עצמם לפעול בהתאם לכללי התנהגות ואתיקה המצורפים להנחיות אלו (להלן – **"כללי האתיקה"**). על קביעת הכללים ושינויים, ככל שיידרש מעת לעת, מופקדת ועדת אתיקה לעניין המומחים הרפואיים, בהשתתפות השופט הממונה ושני שופטים של בתי הדין האזוריים (להלן – **"ועדת האתיקה"**). ועדת האתיקה באישורה של הנשיאה, תקבע את סדרי עבודתה, ותעדכן מעת לעת את נהלי העבודה וכללי ההתנהגות והאתיקה החלים על המומחים הרפואיים שברשימה. כמו כן תטפל ועדת האתיקה בפניות משופטים וממומחים רפואיים, בעניינים של כללי התנהגות ואתיקה.

מינוי מומחה רפואי

5. נדרש מינוי מומחה רפואי בהליך שהמוסד לביטוח לאומי צד לו, ימנה בית הדין מומחה רפואי מתוך הרשימה. בית הדין יפעל, במידת האפשר, למינוי המומחים, בשים לב לתחומי מומחיותם, מקצועיותם וניסיונם. לא נמצא מומחה מתאים ברשימה, אם משום סוג המומחיות הנדרשת, אם מחמת צורך בסיווג בטחוני מיוחד ואם מטעם אחר, ימונה מומחה שאינו ברשימה, לאחר שניתנה על כך הודעה למנהל התחום ולצדדים, ולאחר שהובהרו למומחה הרפואי שאותו מבקשים למנות נהלי העבודה בקשר למינוי, לרבות בעניין שכר הטרחה. ככל שיידרש במקרה כזה שכר טרחה גבוה מהתעריף הקבוע המשולם על ידי הנהלת בתי המשפט – ישקול בית הדין אם לחייב את הצדדים, או מי מהם, בעלות הנוספת.

6. מינוי מומחה רפואי למתן חוות דעת מתבצע ביחס להליך משפטי מסוים, על פי שיקול דעתו של השופט היושב בדין. בהחלטת המינוי יפורטו אלה: עובדות המקרה; המסמכים הרפואיים המועברים למומחה; השאלות שעליהן מתבקש המומחה להשיב; פרק הזמן שבמהלכו מתבקש המומחה להשלים את הכנת חוות דעתו.

7. בנוסף תכלול החלטת המינוי את ההנחיות הבאות:

א. הנחיה למומחה ליתן את חוות דעתו בדרך שבה ניתנת חוות דעת של מומחה לפי פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א – 1971 (להלן – **"פקודת הראיות"**), וסעיף 2.8 להוראות תכ"ס 13.9.0.7 ו-8.3.3 ובכלל זה לפרט את פרטי השכלתו וניסיונו, וכן להצהיר כי ידוע לו שחוות דעתו ניתנת במקום עדות בבית הדין על המשתמע מכך.

הוגשה חוות דעת שלא בהתאם לדרך הקבועה בפקודת הראיות, רשאי בית הדין מיוזמתו או לבקשת הצדדים לבקש מהמומחה לתקן את חוות דעתו. למען הסר ספק, הגשת חוות הדעת שלא בהתאם לאמור אינה מצדיקה, לכשעצמה, את פסילת חוות הדעת.

ב. הנחיה לצדדים שלפיה **"אם וככל שמי מן הצדדים היה או עודנו בקשר עם המומחה, לגבי תובענה זו או הפגיעה מושא התובענה, לרבות חוות דעת שקיבל מהמומחה, יגיש הודעה בכתב לבית דין זה וישירות לצד שכנגד, תוך 7 ימים ממועד קבלת החלטה זו"**.

אין בהוראה זו כדי לפגוע בחובה המוטלת על המומחה לדווח על כל מצב של ניגוד עניינים או חשש לניגוד עניינים במתן חוות דעתו.

8. הוגשה בקשה מוסכמת ביחס לזהותו של המומחה מבין המומחים ברשימה, יתחשב בה בית הדין בבואו למנות מומחה. בקשה כאמור ניתן להגיש בכתב קודם למינויו של המומחה, לרבות במהלך דיון הערכה מוקדמת או קדם משפט. צד המבקש להתנגד להחלטת בית הדין בדבר מינויו של מומחה מסוים ייתן על כך הודעתו המנומקת תוך 7 ימים מיום שהומצאה לו ההחלטה בדבר המינוי. בית הדין יאפשר לצד שכנגד להגיש תגובתו, וייתן החלטתו לאחר קבלת התגובה או בחלוף המועד שנקבע להגשתה.

9. על בית הדין לוודא כי לא מתעורר חשש לניגוד עניינים במינוי המומחה, וזאת בשים לב להיבטים הבאים:

א. מומחה המשמש כפוסק בוועדות הרפואיות הפועלות מכוח חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה - 1995 (להלן – "פוסק"), לא ימונה כמומחה, למעט במקרים חריגים, כמפורט להלן:

(1) הסכמה דיונית: כאשר קיימת הסכמה דיונית בין הצדדים בדבר זהותו של המומחה שימונה, והצדדים הגישו הודעה בכתב לבית הדין על הסכמתם למינויו של מומחה המשמש גם כפוסק, יהא בכך טעם מספיק למינויו של אותו מומחה, ועל בית הדין לקבוע זאת בהחלטה מנומקת בכתב.

(2) טעם מיוחד: מינוי של מומחה המשמש כפוסק יתאפשר בהתקיים טעם מיוחד, כגון מומחיות מיוחדת הנדרשת בנסיבות המקרה. במקרים אלה, ייתן בית הדין החלטה מנומקת בדבר הצורך במינוי המומחה המשמש כפוסק, לאחר שניתנה לצדדים הזדמנות להביע עמדתם בעניין.

עובדת היותו של מומחה פוסק, מצוינת ברשימה לצד שמו של אותו מומחה.

ב. שופט יימנע ממינוי מומחה שהוא בן משפחה שלו או שקיימת ביניהם קרבה ממשית אחרת, לרבות קשר חברי.

שופט יימנע ממינוי מומחה שהוא בן משפחה של שופט, רשם או נציג ציבור המכהנים באותו בית דין בו הוא מכהן.

על אף האמור, מינויו של מומחה בבית הדין שבו מכהן השופט או הרשם או נציג הציבור **יתאפשר באופן חריג**, וזאת במקרים של תחום מומחיות מיוחד, או כשירות מסוג מיוחד של המומחה, ובהתקיים כל התנאים הבאים:

(1) לא ניתן, בנסיבות העניין, למנות מומחה אחר מתוך הרשימה;

(2) בית הדין הביא לידיעת הצדדים את דבר היותו של המומחה בן משפחה של שופט או רשם או נציג ציבור בבית הדין לעבודה, והצדדים הביעו דעתם בהתייחס למינוי;

(3) בית הדין נתן החלטה מנומקת ביחס למינוי.

עובדת היותו של מומחה בן משפחה של שופט או רשם, מצוינת ברשימה לצד שמו של אותו מומחה.

ג. שופט יימנע ממינוי מומחה אשר למיטב ידיעת השופט יש לו עניין אישי (לרבות עניין משפחתי, חברתי, כספי או מקצועי) בהליך, כמפורט בכללי האתיקה. מבלי לגרוע מההנחיה הכללית, כ"עניין אישי" יחשב כל אחד מהמצבים להלן:

- צד להליך או בא כוחו הוא בן משפחה של המומחה או שקיימת ביניהם קרבה אחרת, לרבות קרבה עסקית או חברית ;
 - יש למומחה עניין אישי בתוצאות ההליך ;
 - המומחה נתן בעבר חוות דעת בעניינו של התובע, שלא במסגרת בית הדין, או שהתובע היה מטופל של המומחה.
- ד. תינתן עדיפות למינוי מומחה שאינו מועסק במוסד הרפואי שבו טופל התובע.

החלטות בקשר למינוי ולוחות זמנים

10. המסמכים הרפואיים שיועברו למומחה הם אלה שיוגשו לצורך כך על ידי הצדדים, בלוח זמנים שייקבע על ידי בית הדין ובכפוף להחלטתו. במקרה שנדרשת הזמנת חומר רפואי ממוסד רפואי כלשהו – תישלח הזמנה בהתאם על ידי מזכירות בית הדין. על מנת למנוע עיכובים בהעברת התיק למומחה, הזמנת החומר הרפואי תבוצע בשלב מוקדם ככל האפשר, ולכל המאוחר מיד לאחר קבלת החלטה בדבר הצורך במינוי מומחה.
11. בית הדין יורה למוסד הרפואי להמציא את החומר הרפואי המבוקש ללא דיחוי. אם החומר הרפואי לא יומצא לבית הדין תוך 45 יום ממועד ההחלטה, או תוך פרק זמן קצר יותר אשר ייקבע על ידי בית הדין בהתאם לנסיבות ההליך, יידרש האחראי על הרשומות הרפואיות באותו מוסד רפואי להתייצב בבית הדין על מנת למסור את המסמכים. יש לקבוע את התיק לעיונו של השופט בסמוך לאחר חלוף המועד להמצאת המסמכים הרפואיים, על מנת לוודא כי המסמכים המבוקשים הגיעו במלואם לתיק בית הדין.
12. בית הדין יורה למומחה ליתן את חוות דעתו תוך פרק זמן של 30 יום, או תוך פרק זמן קצר יותר, אם נסיבות המקרה מחייבות זאת. הודיע המומחה כי אין באפשרותו ליתן חוות דעת תוך פרק הזמן המבוקש, ישקול בית הדין את הארכת המועד להגשת חוות הדעת או מינוי מומחה אחר. הודיע המומחה כי הוא מנוע מלתת חוות דעת בהליך – ימנה בית הדין מומחה אחר תחתיו ללא דיחוי. לא ניתנה חוות הדעת במועדה, תבוצע תזכורת יזומה על ידי המזכירות למתן 15 ימים נוספים בהם יתבקש המומחה הרפואי ליתן את חוות הדעת, אחרת יתבקש להשיב את החומר הרפואי וימנה בית הדין מומחה אחר תחתיו.

13. כרגיל, ניתנת חוות דעתו של המומחה על סמך מסמכים רפואיים. הודיע המומחה לבית הדין כי לצורך מתן חוות הדעת יש צורך בבדיקת התובע על ידו, יודיע בית הדין על כך לצדדים, וייתן החלטתו בעניין ביצוע הבדיקה לאחר שנתן להם הזדמנות להביא עמדתם לפניו. כמתחייב מכללי האתיקה של הר"י בתחום הפסיכיאטרי, חו"ד פסיכיאטרית תנתן לאחר בדיקה בלבד והנחיה בדבר בדיקה זו תכלול בהחלטת מינוי המומחה.

14. לאחר קבלת חוות דעתו של המומחה, תישלח חוות הדעת לצדדים בצירוף החלטת בית הדין המורה על המשך ניהול ההליך, כמפורט להלן:

א. בקשה להפניית שאלות הבהרה תוגש לבית הדין תוך 21 יום לכל היותר ממועד קבלת חוות דעת המומחה, או פרק זמן קצר יותר כפי שיקבע בית הדין לפי נסיבות המקרה.

ב. ההחלטה תכלול צו לסיכומים למקרה שלא תוגשנה בקשות להפניית שאלות הבהרה - בין בכתב, בלוחות זמנים קצובים שייקבעו, ובין בעל פה.

ג. הוגשה בקשה להארכת מועד להגשת בקשה להפניית שאלות הבהרה, ייעתר לה בית הדין אם קיימים טעמים המצדיקים זאת. ככלל, הארכת מועד לבקשה להפניית שאלות הבהרה תתאפשר פעם אחת בלבד, אלא אם קיים טעם מיוחד להארכה נוספת.

ד. במתן אפשרות להציג למומחה שאלות הבהרה מתייחר הצורך בהזמנת המומחה לחקירה נגדית. במקרים חריגים המצדיקים חקירה נגדית, ייעתר לכך בית הדין, בהחלטה מנומקת.

15. הופנו למומחה שאלות הבהרה, יורה בית הדין למומחה להשיב עליהן תוך 30 יום לכל היותר ממועד קבלתן, או תוך פרק זמן קצר יותר אם נסיבות המקרה מצדיקות זאת. לאחר קבלת התשובות הן תישלחנה לצדדים, בצירוף החלטת בית הדין המורה על המשך ההליך, כמפורט להלן:

א. אם יש למי מהצדדים בקשה נוספת כלשהי, זו תוגש תוך 15 יום לכל היותר ממועד קבלת תשובות המומחה לשאלות ההבהרה, או תוך פרק זמן קצר יותר כפי שיקבע בית הדין לפי נסיבות המקרה.

ב. ככלל, על הצדדים לרכז את שאלות ההבהרה למומחה לכדי בקשה אחת שתופנה אליו לאחר שנתן את חוות דעתו. יחד עם זאת רשאי בית הדין לאפשר שאלות הבהרה **נוספות** בהתקיים תנאי מהתנאים הבאים:

השאלות חיוניות לצורך הבהרת חוות דעתו של המומחה או למתן הכרעה בתיק; השאלות נובעות מתשובותיו של המומחה לשאלות ההבהרה המקוריות. בשקלו בקשה כאמור יביא בית הדין בחשבון כי שאלות ההבהרה באות תחת חקירתו הנגדית של המומחה הרפואי.

ג. בית הדין יורה על הגשת סיכומי הצדדים בהליך על פי שיקול דעתו, בין בכתב – בלוחות זמנים קצובים שייקבעו, ובין בעל פה.

16. ככלל, על בית הדין להסתפק במינוי מומחה אחד לפגימה אחת. בקשה למינוי מומחה אחר או נוסף ניתן להגיש, באותם מקרים חריגים שבהם הדבר מוצדק, תוך 15 יום לכל היותר ממועד קבלת חוות דעת המומחה, או ממועד קבלת תשובות המומחה לשאלות ההבהרה, במקרה שהעילה לבקשה נעוצה בתשובות אלה.

17. בית הדין רשאי בהחלטה מנומקת למנות מומחה **נוסף** אם מצא כי יש בדבר צורך.

18. בית הדין רשאי, בהחלטה מנומקת ובמקרים חריגים, להורות על מינוי מומחה **אחר**. מינוי מומחה אחר משמעו פסילת חוות דעת המומחה הראשון שמונה וכי בית הדין לא יזדקק לחוות דעתו של המומחה הראשון.

19. אין למנות מומחה שלישי, למעט במקרים חריגים ויוצאי דופן.

20. כל הבקשות בעניינים האמורים לעיל וכן כל בקשה אחרת בקשר למינוי המומחה וחוות הדעת שניתנה על ידו, בין בקשה להארכת מועד ובין בקשה אחרת, תפורט ותנומק היטב ותצוין בה עמדת הצד שכנגד. לא הוגשה הבקשה בהתאם לאמור, או הוגשה באיחור, רשאי בית הדין לדחותה מטעם זה בלבד. החליט בית הדין לקבל בקשה על אף שהוגשה שלא במועד, או שלא בהתאם להנחיות אלה – ינמק את החלטתו.

שונות

21. שכר טרחתם של המומחים משולם על ידי הנהלת בתי המשפט בלבד בהתאם להנחיות האוצר, אלא אם כן קבע בית הדין, כאמור בסעיף 5 לעיל, כי על הצדדים או מי מהם לשלם למומחה תשלום נוסף. חל איסור על הצדדים להציע למומחה כל תמורה או טובת הנאה, ישירה או עקיפה וחל איסור על המומחה לקבל טובת הנאה כלשהי מהצדדים כאמור.

22. קשר עם המומחה יקוים באמצעות בית הדין בלבד. ועל הצדדים חל איסור מוחלט ליצור כל קשר ישיר עם המומחה.

23. בהתאם לסעיפים 18(ד) ו- 20(ב) לחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט – 1969, מוסמך אב בית הדין (ובבית הדין הארצי – גם מי שאב בית הדין הסמיכו לכך) להחליט על זהות המומחה לבדו וכן ליתן את ההחלטות הדרושות לצורך קבלת חוות דעת המומחה והכרוך בה, כמפורט בהנחיות אלה. אין בכך כדי למנוע מתן החלטות כאמור על ידי המותב כולו.

24. בכל בית דין אזורי ימונה איש קשר מעובדי המזכירות, שאליו יוכלו המומחים לפנות באופן ישיר לצורך בירורים ושאלות.

25. העברת החומר הרפואי למומחה תיעשה באמצעים אלקטרוניים בלבד.

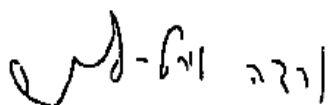
26. הנחיות אלה באות להוסיף על הנהלים למתן חוות דעת רפואיות בבתי הדין לעבודה, וכן על כללי האתיקה.

27. אין בהנחיות אלה כדי לפגוע בשיקול דעת המותב בהתאם לנסיבות ההליך ובהתאם להוראות הדין וההלכה הפסוקה.

28. הנחיות אלה מחליפות את הנחיות הנשיא בדבר מומחים יועצים רפואיים מיום 4.7.2017, ותיכנסנה לתוקף החל מיום 10.09.2019.

ניתנו היום, י אלול, התשע"ט 10.09.2019.

ורדה וירט-ליבנה

נשיאת בית הדין הארצי לעבודה

נספחים:

נהלים למתן חוות דעת רפואיות בבתי הדין
כללי התנהגות ואתיקה למילוי תפקיד המומחה הרפואי בבית הדין